

УДК 372.881.111.1

Людмила Войналович, Альона Христюк

(Житомир, Україна)

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОГО ЕТАПУ

У статті розглядаються передумови формування лінгвосоціокультурної компетентності учнів основного етапу. Також охарактеризовано психологічні механізми та вікові особливості учнів основної школи при формуванні лінгвосоціокультурної компетентності.

Ключові слова: лінгвосоціокультурна компетентність, основна школа, психологічні особливості, методика навчання, іноземна мова, формування.

The article deals with the prerequisites for the formation of linguosociocultural competence of students of the main stage. It also describes the psychological mechanisms and age characteristics of primary school students in the formation of linguosociocultural competence.

Key words: linguosociocultural competence, primary school, psychological features, teaching methods, foreign language, formation.

Проблема підвищення якості освіти в наш час набуває все більшого значення, оскільки сучасний випускник основної школи має володіти великою кількістю компетентностей, які дозволять йому якісно здійснювати навчання, орієнтоване на майбутню професійну діяльність. Вивчення іноземної мови сприяє інтеграції особистості в систему світової та національної культур, адже випускники основної школи мають бути здатними сприймати і розуміти не тільки іноземної мови, а й культуру країни, мова якої вивчається, бути готовими швидко адаптуватися до сучасного міжкультурного простору й активно взаємодіяти у ньому.

Відповідно до Указу Президента України про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», серед першочергових пріоритетів реалізації Стратегії є реформа освіти та програма розвитку для дітей та юнацтва, за якою передбачається, що 75% випускників загальноосвітніх навчальних закладів володітимуть щонайменше двома іноземними мовами, що підтверджуватиметься міжнародними сертифікатами (Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Указ президента України № 5/2015. (2015)). Згідно ж концепцією «Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи», розбудова Нової української школи – це довготермінова реформа, що спричинить великі перетворення в освіті. З цією метою передбачається: перегляд навчальних планів і програм; розроблення і затвердження стандартів середньої освіти на компетентнісній основі – до 2023 р; формування мережі закладів III-рівня (профільної школи) – не пізніше 2025 року; формування національної платформи електронних курсів та підручників: створення електронних підручників; розроблення курсів [4, с. 36].

Відповідно, проблема формування в учнів основної школи лінгвосоціокультурної компетентності в англомовному читанні зумовлена необхідністю створення відповідної методики навчання в умовах соціального замовлення суспільства на підготовку випускників шкіл, здатних до міжкультурного спілкування, використовуючи іноземної мови як засіб спілкування.

Лінгвосоціокультурним аспектом навчання іноземної мови займалися багато видатних дослідників. Були розглянуті основні лінгвокультурні та психологічні аспекти міжкультурного спілкування як культурний компонент іноземної мови (Голуб, 2012), розглянуто вивчення в контексті діалогу культур (Пассов, 2000, 2003; Сафонова 1996, 2001, 2004, 2008), піднімалися питання теорії і практики міжкультурної взаємодії (Тер-Минасова, 2000, 2007), визначено зміст соціокультурної компетенції (Бориско, 2000), вивчено готовність до міжкультурного спілкування (Bennett, 1998; O'Sullivan, 1994; Samovar, 2010; Seelye, 1997; Straub, 1999; Tomalin 1996), створено методiku організації навчання іноземних мов і культур (IM і K) (Fantini, 1997; Frank 2013) [6,с.29].

Психологічними та віковими особливостями учнів основної школи в освітньому процесі цікавились багато дослідників (Андрієвська, 1987; Бориско, 1997; Гордєєва, 2005; Красковська, 2006; Нацюк, 2012; Пашко, 2006; Реун, 2004), проте психологічні та вікові особливості процесу формування в учнів основної школи лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні потребують детального вивчення. Характеризуючи учня основної школи як активного, цілеспрямованого, внутрішньо вмотивованого суб'єкта навчальної діяльності, насамперед відзначимо, що вікова група учнів основної школи (10/11–14/15) характеризується своїми соціально-психологічними, віковими та індивідуально-психологічними особливостями, адже з точки зору культурологічного підходу в межах цієї вікової категорії відбувається інтеграція особистості в культурний простір, що створює сприятливі умови для формування здатності та готовності до міжкультурної комунікації в цей сенситивний період [1, с. 3].

Процес навчання іноземних мов слід спрямовувати на ознайомлення учнів із новим способом спілкування – міжкультурним спілкуванням, а також із культурою та звичаями народу, мова якого вивчається.

Вивчення науково-методичної літератури з означеної проблеми дозволяє визначити критерії та показники рівнів сформованості лінгвосоціокультурної компетенції учнів ЗОШ: мовний (засвоєння базових знань, вивчення формальної структури мови і певного засобу комунікативного навчання); мовленнєвий (ознайомлення з функціями мовних засобів, стилями, типами і жанрами мовлення); комунікативний (усвідомлення ролі комунікативного процесу, поетапності його підготовки й реалізації, розуміння комунікативної спрямованості мовних одиниць); соціокультурний (засвоєння особливостей національного спілкування, вивчення та поглиблення знань про національну культуру англійського народу, специфіку комунікативної та мовленнєвої поведінки) [2, с. 17].

Опрацювання наукових підходів щодо засвоєння мовних знань та формування вмінь і навичок використання їх на практиці дозволяє констатувати, що мовний компонент передбачає поетапне засвоєння учнями знань із фонетики (звуки, склад, наголос, інтонація, евфонія, комунікативні ознаки звуків), лексики (слово, лексичне значення, відтінки лексичних значень, синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, комунікативна роль лексики), морфології (частини мови, граматичні форми, граматичні значення слів, їх комунікативна роль), синтаксису (словосполучення, речення, синтаксичне ціле, їх ознаки та комунікативні особливості), розвиток умінь доречно використовувати їх під час побудови стилістично диференційованих текстів. Формування мовленнєвої компетенції передбачає роботу з текстами різних стилів, типів і жанрів мовлення, малих літературних форм (пісень, віршів), що реалізується у двох

основних видах мовленнєвої діяльності учнів: рецептивній (сприйняття, усвідомлення, розуміння, аналіз текстів) і продуктивній (створення власних текстів, переказів чи творів). До рецептивної діяльності належить аудіювання і читання, до репродуктивної – говоріння і письмо.

Отже, для успішної побудови ефективної моделі організації освітнього процесу формування в учнів основної школи лінгвосоціокультурної компетентності перш за все необхідно враховувати психологічні передумови навчання учнів основного шкільного віку, адже вони мають важливе значення, психологічні та вікові особливості процесу формування в учнів основної школи лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні потребують детального вивчення.

Формування лінгвосоціокультурної компетентності дозволяє ширше використати матеріали пізнавального характеру, автентичні матеріали, що сприяє підвищенню комунікативної мотивації, оскільки матеріали такого роду містять великий резерв її формування. Важливо враховувати критерії та показники рівнів сформованості лінгвосоціокультурної компетенції учнів ЗОШ: мовної, мовленнєвої, комунікативної, соціокультурної.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Николаева С. Ю. Сучасні підходи до викладання іноземних мов / С. Ю. Николаева, О. М. Шерстюк // Іноземні мови. – 2001. – №1. – С. 50-58.
2. Сысоев П. В. Культурное самоопределение личности в контексте диалога культур: монография./ П. В. Сысоев – Тамбов: ТГУ им. Державина, 2001. – 145 с.
3. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова 2-12 класи. – К., 2001.
4. Городецкая Л. А. Лингвокультурная компетентность личности как культурологическая проблема: Дис. ... докт. культ. наук : 24.00.01 / Городецкая Людмила Александровна / Моск. гос. ун-т им. М.В. Ломоносова. – М., 2007. – 322 с.
5. Витлин Ж. Л. Эволюция методов обучения иностранным языкам в XX веке // ИЯШ. – 2001. – №2. – С. 23-30.
6. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. – № 8. – С. 58-64.